

ČITATELJSKI KLUB „KNJIŠKI MOLJAC“ GRADSKE KNJIŽNICE I ČITAONICE OGULIN KAO OBLIK INTERAKTIVNE BIBLIOTERAPIJE

The "Bookworm" Reading Club as a Significant Form of Interactive Bibliotherapy

Primljeno: 12. 4. 2024.
Prihvaćeno: 20. 5. 2024.

**TEMA
BROJA**

Anita Brozović Šolaić

Gradska knjižnica i čitaonica Ogulin
anita.brozovic1@gmail.com

Sažetak

Čitateljski klub „Knjiški moljac“ program je Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin. Klub ima 10 aktivnih članova treće životne dobi koji se sastaju jednom mjesečno u prostoru Knjižnice i u Đulinu vrtu. Članovi redovitim mjesečnim druženjima zadovoljavaju potrebu za proširivanjem svojih čitateljskih interesa, a na susretima aktivno sudjeluju čitanjem bilješki ili odlomaka iz romana, ocjenjuju književno-umjetnička djela te prisustvuju brojnim gostovanjima poznatih hrvatskih književnika. U radu se predstavlja djelovanje Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ kao značajnog oblika interaktivne biblioterapije koja se referira na upotrebu literature za starije osobe namijenjene njihovu individualnom razvoju i osobnom rastu. Čitateljski klub intelektualno stimulira te omogućava razvoj ideja, bolje razumijevanje i oblikovanje identiteta u ugodnom i sigurnom okruženju, a kroz čitanje i diskusije stvara se zajednička povijest članova kluba te tako obogaćuje svaki sljedeći susret.

Ključne riječi: biblioterapija, čitanje, članovi, interaktivna biblioterapija, klub, knjižnica

Abstract

The Reading Club “Knjiški moljac” (Bookworm) is a program of the Ogulin City Library. The club has 10 elderly active members who meet once a month in the Library and in Đula's garden. Members regularmonthly gatherings satisfy the need to expand their reading interests, and actively participate in meetings by reading notes or passages from novels, evaluate literary and artistic works and attend numerous guest appearances of famous Croatian writers. The paper presents the activities of the Reading Club “Knjiški moljac” as a significant form of interactive bibliotherapy that refers to the use of literature for the elderly intended for their individual development and personal growth. The reading club intellectually stimulates and enables the development of ideas, better understanding and shaping of identity in a pleasant and safe environment, and through reading and discussions, a common history of club members is created, thus enriching each subsequent meeting.

Keywords: bibliotherapy, reading, members, interactive bibliotherapy, club, library

Promicanje čitanja i pismenosti jedna je od osnovnih zadaća narodnih knjižnica. Fenomen čitateljskih klubova postao je sastavni dio čitateljske kulture, a vrhunac svoje popularnosti doživio je u 20. stoljeću. Čitajući, pojedinac promišlja o situacijama s kojima se nije nužno susreo u životu te se upoznaje s društvenim i prirodnim fenomenima čije će mu shvaćanje olakšati život. Također, razvija sposobnost povezivanja i rješavanja problema. Na taj način čitanje omogućuje osobni razvoj. Iako mnogi čitanje smatraju individualnom aktivnošću, povijest svjedoči da su se čitanje i rasprave o pročitano često odvijale u grupama.¹

Čitanja u grupi uobičajena su pojava u prošlosti. Već se u antičkoj Grčkoj i Rimu njegovala kultura javnih čitanja. Već su u 4. st. pr. Kr. u Platonovoj Akademiji vođene rasprave o pročitanim djelima među studentima i nastavnicima koji su na taj način tvorili svojevrsne čitateljske grupe.²

U kontekstu hrvatske čitateljske kulture treba izdvojiti *Razgovor ugodni naroda slovinskoga* (1756.) Andrije Kačića Miošića, izrazito popularno djelo koje je u Dalmaciji imalo važnu društvenu ulogu kod seoskog stanovništva jer ga se običavalo javno čitati, nakon čega bi slušatelji komentirali pročitano.³

Čitateljski klubovi postali su popularni upravo zbog toga što su mjesta na kojima se socijalizira i razgovara o pročitano te na taj način njeguje kultura knjige i čitanja. Čitateljski klub ili čitateljsku grupu⁴ čini skupina ljudi koja se redovito okuplja kako bi razgovarala o pročitanoj knjizi.⁵ Kao idealan broj članova navodi se dvanaest, jer omogućava da se svi osjećaju ugodno i imaju vremena iznijeti svoje mišljenje, a istodobno postoji dinamika u razgovoru između ljudi koji se, barem na početku, ne poznaju.

Kriteriji za osnivanje čitateljskih klubova su raznovrsni, a među najčešćima su dob, spol ili neki zajednički interes, odnosno tema ili žanr.⁶ Jedan je od najvažnijih segmenata čitateljskog kluba upravo knjiga koju članovi čitaju. Postoje dva osnovna modela čitateljskih grupa – *single-title* i *multi-title grupe*. U *single-title* grupama svi čitaju istu knjigu što na susretu omogućava dubinsku analizu teksta. Sudionici imaju priliku usporediti na koji se način razlikuju njihova mišljenja o pročitano te tako bolje upoznaju jedni druge, ali i preispituju vlastite stavove.⁷ Za razliku od *single-title* grupa, *multi-title* grupe čitaju različite knjige na istu temu. Pri odabiru knjige za čitanje mogu uvelike pomoći popisi nagrađivanih knjiga, bestselera i klasika, preporuke s mrežnih stranica namijenjenih ljubiteljima knjiga ili se odabir može temeljiti na osobnim preporukama. Neovisno o kojem se modelu radi, odabir knjige zahtjevan je zadatak.

Voditelji čitateljskih klubova nerijetko su knjižničari koji moraju prihvatiti književni ukus članova, a ne podlijetati kritikama da se u čitateljskim klubovima ne čita kvalitetna literatura. Narodne se knjižnice iz nekoliko razloga nameću kao idealno mjesto za osnivanje čitateljskog kluba. One osiguravaju prostor i knjige te u zajednici imaju ulogu mjesta okupljanja. Također, radi se o ustanovi kojoj je jedna od temeljnih zadaća promicanje čitanja i pismenosti. Narodne knjižnice sudjeluju u programima promicanja čitanja koliko mogu i kroz svoj rad nastoje zadovoljiti potrebe korisnika kao i prepoznati one potrebe kojih oni sami možda nisu svjesni. Osnivanje

¹ Peti-Stantić, A. Čitanjem do (spo)razumijevanja: od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti. Zagreb: Naklada Ljevak, 2019. Str. 45.

² Plevnik, D. Tolle lege: za slobodu čitanja. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012. Str. 104.

³ Stipčević, A. Socijalna povijest knjige u Hrvata : od početka hrvatskoga narodnog preporoda (1835.) do danas. Knjiga III. Zagreb: Školska knjiga, 2008. Str. 310.

⁴ Autorica Ivana Bašić razlikuje pojmove čitateljska grupa i čitateljski klub, odnosno pojam grupa smatra užim pojmom od kluba. Tako unutar jednog kluba mogu postojati manje grupe koje imaju slične interese. Međutim, s obzirom na to da se u ostatku literature ovi pojmovi koriste kao sinonimi, tako će biti korišteni i ovdje.

⁵ Bašić, I. O čitateljskim grupama : metodički priručnik s primjerima dobre prakse. Zagreb: Balans centar za logopedagogiju i biblioterapiju, 2014. Str. 27.

⁶ Isto, str. 54-57.

⁷ Isto, str. 53.

čitateljskih klubova u narodnim knjižnicama često je inicirano od samih knjižničara. Čitateljski klubovi osim što provode svoje redovite sastanke, nerijetko organiziraju sastanke s drugim čitateljskim klubovima.

Čitateljski klub „Knjiški moljac“ program je Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin koji je s radom započeo 2013. godine. Ima 10 aktivnih članova treće životne dobi koji se sastaju jednom mjesečno, utorkom, i u 18 sati započinju druženje u prostoru Knjižnice ili u Đulinu vrtu. U studenom 2023. godine Klub je proslavio jubilarnu 10. obljetnicu neprekidnog djelovanja, a tijekom 10 godina članovi su pročitali stotinjak knjiga pretežito hrvatskih književnika, ali i europskih i američkih autora. Jedan od uvjeta za odabir knjige je i broj stranica, koji ne bi trebao prelaziti 200, te da su raspoloživa barem dva primjerka knjige ne bi li svi stigli pročitati na vrijeme. Važno je pronaći knjigu koju će željeti pročitati svi bez obzira na to kakvo će mišljenje o njoj stvoriti po završetku čitanja. S vremenom su čitatelji postali samostalniji pri odabiru knjiga jer točno znaju što je primjerena knjiga za njihov klub.

Najave organiziranih susreta vidljivi su na plakatima s kratkim tekstom o planiranoj knjizi za čitanje na mrežnoj stranici Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin <https://gkc-ogulin.hr/kategorija/klub-citatelja-za-odrasle/>, Facebook stranici <https://www.facebook.com/gradskaknjiznica.ogulin> i Instagram stranici https://www.instagram.com/gradska_knjiznica_ogulin/, kao i tekstovi s fotografijama nakon održanih susreta. Ususret ili nakon organiziranih susreta, korisnici Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin koji aktivno prate objave na službenim stranicama redovito posuđuju knjigu koja je bila namijenjena za susret.

Članovi redovitim mjesečnim druženjima zadovoljavaju potrebu za proširivanjem svojih čitateljskih interesa. Struktura i pravila čitateljskih klubova temelje se na međusobnom dogovoru članova i pružaju im osjećaj stabilnosti i pripadanja. Članovi sagledavaju stvari iz različitih perspektiva, iznose argumente uz otkrivanje značajnih razlika koje ih ne razdvajaju već povezuju te zadovoljavaju potrebu za kvalitetnom i opuštenom komunikacijom u kojoj se razvijaju humor, radost i nove ideje. Čitateljski klub mjesto je povjerenja na kojemu mogu slobodnije ulaziti u rasprave i osloboditi se u iskazivanju misli i osjećaja. Uvažavaju jedni druge, izražavaju zadovoljstvo pripadanja dobnoj skupini, visoko su motivirani te razvijaju empatiju i komunikacijske vještine. Sastavni dio susreta aktivno je sudjelovanje članova čitanjem bilješki ili odlomaka iz romana, ocjenjivanje književno-umjetničkih djela, ocjenom od 1 do 5, te prisustvovanje brojnim gostovanjima poznatih hrvatskih književnika kao što su Vedrana Rudan, Julijana Matanović, Milana Vuković-Runjić, Tomislav Šovagović, Zoran Ferić, Stipe Božić, Jan Bolić i Zoran Žmirić.

Aktivno djelovanje Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ predstavlja oblik interaktivne biblioterapije koja se referira na upotrebu literature za starije osobe namijenjene njihovu individualnom razvoju i osobnom rastu. Biblioterapija je termin proizašao iz knjižničarske tradicije koja prepoznaje preporučivanje knjiga za pojedine probleme i brige. Proizlazi iz grčke riječi *biblion* (knjiga) i *therapeia* (liječenje). *Webster's Third New International Dictionary* objavio je 1961. definiciju koja je 1966. službeno prihvaćena: „Biblioterapija je upotreba biranih materijala za čitanje u terapeutske svrhe, u medicini i psihijatriji također. To je vođenje do rješavanja osobnih problema kroz direktno čitanje.“ Samuel McChord Crothers biblioterapiju definira kao „program aktivnosti utemeljen na interaktivnom procesu između medija i ljudi koji ga doživljavaju. Printani ili imaginativni materijali, ili informacija, doživljava se i o tome se raspravlja pod stručnim vodstvom.“⁸ Ovaj koncept obuhvaća shvaćanje biblioterapije kao institucionalne i društvene aktivnosti kroz korištenje didaktičke literature u programu vođenom od jednog ili više

⁸ Noć knjige 2021. : Biblioterapija – terapeutski učinak čitanja. URL: <https://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/noc-knjige-2021-biblioterapija-terapeutski-ucinak-citanja/57824> (12. 4. 2024.)

profesionalaca. Cilj je omogućiti pojedincu pogled u sebe u trenucima mira kao i prihvaćanje promjena u trenucima nemira i uzbuđenosti duha. Termin u knjižničarskoj struci obuhvaća značajnu važnost stvaranja posebnih popisa knjiga potrebnih za korištenje u terapijske svrhe.

Mjesečni čitateljski susreti prigodan su oblik interaktivne biblioterapije s ciljem promicanja društvene interakcije osoba treće životne dobi, intelektualne stimulacije i kognitivnog zdravlja. Caroline Shrodes, podržavateljica biblioterapije, navodi da je biblioterapija učinkovita zato što dopušta pojedincu da se poistovjeti s karakterom lika te shvaćanjem da i drugi imaju probleme poput njih. Čitatelj je, poistovjećujući se s likom, emotivno uključen u rješavanje problema i tako dobiva uvid u svoju situaciju. Kroz uspostavljenu rutinu čitanja i redovito okupljanje te diskusiju članovi osiguravaju vrijeme u kojem se bave vlastitim književnim interesima i zadovoljavaju potrebu za društvom. Čitateljski su klubovi intelektualno stimulirajući te omogućavaju razvoj ideja, bolje razumijevanje i oblikovanje identiteta u ugodnom i sigurnom okruženju, a kroz čitanje i diskusije stvaraju vlastitu povijest te tako obogaćuju svaki sljedeći susret.

U Tablici 1. navedeni su statistički podatci Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ za 2023. godinu u kojoj je organizirano deset sastanaka, prisustvovanje jednom književnom susretu i zajednički susreti s dva čitateljska kluba. Iz navedenog zapisa vidljivo je da su susreti održavani kontinuirano s naglaskom na beletristici hrvatskih književnika.

Tablica 1. Popis pročitanih knjiga u 2023. godini

Redni broj	Autor/ naslov knjige	Datum	Mjesto i vrijeme	Broj članova
1.	Karen Swan: <i>Božić u snijegu</i>	31.1.2023.	17, MD (utorak)	7
2.	Slavenka Drakulić: <i>Optužena</i>	21.2.2023.	17, MD (utorak)	6
3.	Nora Verde: <i>Moja dota</i>	28.3.2023.	17, MD (utorak)	8
4.	Književni susret s Mirom Gavranom	20.4.2023.	18, VD (četvrtak)	5
5.	Jurica Pavičić: <i>Žena s drugog kata</i>	29.5.2023.	18, Đulin vrt (ponedjeljak)	7
6.	Michal Viewegh: <i>Biosupruga</i>	29.6.2023.	18:30; Đulin vrt, (ponedjeljak)	7
7.	Razgovor o pročitanim knjigama tijekom ljeta	12.9.2023.	18, MD (srijeda)	8
8.	Vedrana Rudan: <i>Doživotna robija</i> Gostovanje Čitateljskog kluba iz Međimurja	21.10.2023.	9:30, MD (subota)	20
9.	Čitateljski susret s članovima ČK <i>Cheetaj</i> iz GK Ivan Goran Kovačić iz Karlovca – 10 rođendan ČK <i>Knjiški moljac</i>	17.11.2023.	18, Gradska knjižnica „Ivan Goran Kovačić“ Karlovac	15
10.	Marina Vujčić i Ivica Ivanišević: <i>Otpusno pismo</i>	18.12.2023.	18, MD (ponedjeljak)	9
Ukupno: 92				

Prvi ovogodišnji susret članova Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ održan je 23. siječnja 2024. Kao polazište za raspravu poslužio je izvrstan autobiografski roman *Ruska zima* autora Briana Grovera i Jima Rickardsa utemeljen na istinitoj ljubavnoj priči o Brianu Groveru i Ileani Petrovoj, objavljen u izdanju Mozaik knjige 2010.

Slika 1. Susret članova Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ 23. siječnja 2024. uz razgovor o romanu *Ruska zima*

Slika 2. Čitateljski sastanak u Đulinu vrtu te razgovor o romanu „Žena s drugog kata“ Jurice Pavičića (svibanj 2023.)

U svibnju 2023. godine u Gradskoj knjižnici i čitaonici Ogulin održan je čitateljski susret Čitateljskog kluba Cheeta(j)! iz Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ iz Karlovca na čelu s voditeljicom Sanjom Graša i članova Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ Gradske knjižnice i čitaonice Ogulin. Zašto je važno popularizirati čitanje knjiga hrvatskih autora, koliko često su zastupljene knjige europskih autora i kojih, valoriziranje odnosa: knjiga – kazalište – film, zašto čitati znanstvenu fantastiku i o čemu voditi brigu prilikom odabira, što je polazište za izbor kvalitetnog književnoumjetničkog teksta, ali i odgovarajućeg žanra, što čini neprocjenjivo iskustvo svakodnevnog užitka u čitanju, koliko vremena i koje doba dana posvetiti nesmetanom čitanju, zašto čitati poeziju i u kojoj mjeri te, ono najvažnije, koje knjige su ostavile neizbrisiv trag na većinu članova pojedinog čitateljskog kluba, samo su neka od mnogobrojnih pitanja o kojima su gosti razgovarali s domaćinima – članovima Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“. Druženje kroz razmjenu neprocjenjivih čitateljskih iskustava dokazuje snagu i neopisivu moć pisane književne riječi koja stvara nova prijateljstva.

Slika 3. Susret s članovima Čitateljskog kluba Cheeta(j)! iz Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ iz Karlovca

Slika 4. Susret s članovima Čitateljskog kluba Cheeta(j)! iz Gradske knjižnice „Ivan Goran Kovačić“ iz Karlovca

Zajedničke preporuke članova Čitateljskog kluba Cheeta(j)! i Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“:

- *Hamnet*
- *Bal luđakinja*
- *American Bob*
- *40 pravila ljubavi*
- *Biosupruga*
- *Susjed*
- *Popis mojih želja*
- *Suverena čitateljica*
- *Drugi peron, četvrti kolosijek*
- *Put do sreće*
- *Danci i stranci*
- *U malu je uša đava*
- *Novela o šahu*
- *Osmi povjerenik*
- *Propuh, papuče i punica*
- *Optužena*
- *Hotel Zagorje*
- *Brdo*
- *Berači jagoda*
- *Sjećanje šume*
- *Zec na mjesecu*
- *I na početku i na kraju bijaše kava*
- *Moja dota*
- *Plačeš li to*
- *Kod kuće je najgore*
- *Tihi zov Australije*

Slika 5. Susret s članovima Čitateljskog kluba Kulturno-umjetničkog društva „Sveti Juraj na Bregu“ iz Međimurja

U okviru nacionalne manifestacije Mjesec hrvatske knjige čitateljski klub posjetile su 16. listopada 2023. članice Čitateljskog kluba koji punih pet godina djeluje u okviru Kulturno-umjetničkog društva „Sveti Juraj na Bregu“ iz Međimurja. Nakon razgledavanja prostorija knjižnice održan je sastanak te rasprava o romanu *Doživotna robija* Vedrane Rudan koji je svojom tematikom o majčinstvu kao doživotnoj robiji otvorio brojna pitanja. Članovi Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ rado su razmijenili stečena čitateljska iskustva o brojnim knjigama koje su tijekom svog desetogodišnjeg djelovanja pročitali te prihvatili i brojne zanimljive prijedloge za nadolazeće zajedničke susrete.

Slika 6. Susret članova Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ u siječnju 2020. uz izradu stranicnika

Članovi Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ sastali su se krajem siječnja 2020. u maloj dvorani Knjižnice raspravljajući o knjizi blagdanske tematike pod naslovom *Klub božićnih kolačića*. Uz razgovor o pročitanim romanu svatko je izradio straničnik koji će mu poslužiti za čitanje knjiga. Pozornost je posvećena i kratkim pričama iz zbirke priča *Pričaj mi priču* hrvatskih psihologinja Majde Rijavec i Dubravke Miljković.

Slika 7. Proslava 5. godišnjice djelovanja Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ 6. studenog 2018.

Slika 8. Izložba pročitanih knjiga u petogodišnjem djelovanju Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“

Članovi Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ proslavili su petu godišnjicu djelovanja u utorak 6. studenog 2018. u maloj dvorani Knjižnice prisjetivši se četrdesetak naslova pročitanih knjiga i mnogobrojnih zajedničkih susreta te prisustvovanja promocijama knjiga hrvatskih autora. Iz mnoštva pročitanih knjiga izdvojili su najzanimljivije naslove domaćih i stranih autora: *Tihi zov Australije*, *Malo drvo*, *Susjed*, *Danci i stranci*, *I na početku i na kraju bijaše kava*, *Brdo*, *Popis mojih želja*, *Stoner*, *Osmi povjerenik*, *Primavera* i *Susjed*.

Krajem studenog 2023. posjetom Gradskoj knjižnici „Ivan Goran Kovačić“ u Karlovcu i Gradskom kazalištu Zorin dom članovi Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ proslavili su 10. godišnjicu aktivnog djelovanja.

Posjet je iskorišten za zajednički susret s članicama Čitateljskog kluba Cheeta(j)! te razmjenu čitateljskih iskustva u atraktivnom kafiću „Kava i knjiga“. Slavlje je privedeno kraju u Gradskom kazalištu Zorin dom gledanjem humoristične hit predstave *Pračovjek* koja na duhovit način govori o (pra)povijesti muško-ženskih odnosa, a koju je režirao i u njoj glumi Karlovčanin Peđa Gvozdić.

Slika 9. Proslava 10. rođendana Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ u Gradskoj knjižnici „Ivan Goran Kovačić“ u Karlovcu

Slika 10. Proslava 10. rođendana Čitateljskog kluba „Knjiški moljac“ u Gradskoj knjižnici „Ivan Goran Kovačić“ u Karlovcu i susret s članovima Čitateljskog kluba Cheeta(j)!

Literatura

1. Bašić, I. Biblioterapija i poetska terapija: priručnik za početnike. Zagreb: Balans centar, 2011.
2. Bašić, I. O čitateljskim grupama: metodički priručnik s primjerima dobre prakse. Zagreb: Balans centar za logopedagogiju i biblioterapiju, 2014.
3. Gradska knjižnica i čitaonica Ogulin. URL: <https://gkc-ogulin.hr/kategorija/klub-citatelja-za-odrasle/> (12. 4. 2024.)
4. Gradska knjižnica i čitaonica Ogulin. URL: <https://www.facebook.com/gradskaknjiznica.ogulin> (12. 4. 2024.)
5. Gradska knjižnica i čitaonica Ogulin. URL: https://www.instagram.com/gradska_knjiznica_ogulin/ (12. 4. 2024.)
6. Noć knjige 2021. : Biblioterapija – terapijski učinak čitanja. URL: <https://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/noc-knjige-2021-biblioterapija-terapijski-ucinak-citanja/57824> (12. 4. 2024.)
7. Peti-Stantić, A. Čitanjem do (spo)razumijevanja : od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti. Zagreb: Naklada Ljevak, 2019.
8. Plevnik, D. Tolle lege: za slobodu čitanja. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2012.
9. Stipčević, A. Socijalna povijest knjige u Hrvata: od početka hrvatskoga narodnog preporoda (1835.) do danas. Knjiga III. Zagreb: Školska knjiga, 2008.